

פרשת וישב – סיפור יוסף ואחיו מאת ד"ר איילת סיידלר

בפרשתנו נפתח סיפורם של יוסף והאחים, סיפור המלווה אותנו עד לסוף ספר בראשית. בדברי רבותינו ז"ל נוכל למצוא בין השאר מסקנה אחת חשובה מן הסיפור:

יואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת [=משקל שני סלעים צמר] שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו - נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים' (שבת י ע"ב; מגילה טז ע"ב)

לדבריהם הסיפור בא ללמדנו שהעדפת בן אחד על בניו אחרים עלולה לערער את מערכת היחסים באופן כזה שהמשפחה תזדעזע ואף תעקר ממקומה ותגלה. אין ספק שמסר זה עולה בבירור מן הסיפור אולם יש לשאול – האם בכדי ללמדנו שתוצאותיו של סכסוך משפחתי עלולות להיות הרסניות זקוקה התורה לפרקים ארוכים המתארים בפירוט רב כל כך שלב אחרי שלב בקורות יוסף והאחים? ובניסוח אחר - מה ראתה תורה להאריך כל כך בסיפור יוסף ואחיו?

תשובות רבות ניתן למצוא לשאלה זו ואתמקד באחת. סיפור יוסף ואחיו פותח עידן חדש ביחסי אלוקי ישראל עם בניו. עידן האבות שקדם לו התאפיין בדיבור ישיר בין אלוקים לכל אחד מן האבות. ה' ציווה על אברהם ללכת לארץ כנען, על יצחק להישאר בארץ ועל יעקב לשוב אליה. צעדי האבות מכוננים על פי דבר ה' המופנה אליהם ישירות. העידן שבא אחריו בספר שמות כבר אינו מתמקד בפרטים כי אם בעם המנוהל על ידי מנהיגים הזוכים להתגלות ישירה של דבר ה'.

סיפור יוסף והאחים מצוי בתווך ושונה משני הסיפורים האלו. בשונה מסיפור העם שבספר שמות, הסיפור מתמקד בקורות משפחה והפרטים שבמשפחה זו. בשונה מסיפורי האבות, בני המשפחה אינם חווים התגלות ישירה בשום שלב בסיפור. סיפורם מהווה דוגמא ראשונה להתנהלות בני האומה הישראלית החפצים ללכת בדרך ה' אך חיים את חייהם בדרך הטבע, ללא התגלות ישירה של דבר ה'.

ומה מלמד הסיפור?

נראה כי לכל אורכו מראה לנו הסיפור כיצד יד ה' מנהלת את חייו של האדם. תפקידו של האדם הוא ללמוד לקרוא את 'שפת הסימנים' בה פונה ה' אליו. מן הסיפור ניכר כי בני יעקב חיים חיי אמונה מתוך תודעה עמוקה שיד ה' המנהלת את חייהם. הנה מספר דוגמאות.

יוסף מייחס את כשרונו לפתור חלומות לאורך הסיפור לחסד אלוקי "לאלוקים פתרוני" (מ,ח) "אלוקים יענה את שלום פרעה" (מא, טז) הוא מבטא את אמונתו שהאלוקים הוא זה שהוביל את דרכו למצרים "לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלוקים" (מה, ח) ומניח לאלוקים להיות השופט של מעשי האחים "התחת אלוקים אני?" (ג,יט).

האחים מפרשים את הקורות אותם כעונש מיד ה' "אבל אשמים אנחנו על אחינו..." (מב, כא) ובאופן מפורש יותר הם אומרים "מה זאת עשה האלוקים לנו" (שם כז).

ואפילו פוטיפר.... מנהל דיאלוג עם ה' באמצעות שפת הסימנים. הוא מזהה את יד ה' בהצלחת יוסף זוכה לחסד אלוקי נוסף בזכות זיהוי זה (לט, ב-ה).

ואחתום את הדוגמאות בדברי חז"ל המובאים בפירוש רש"י. סיפור הצלחתו של יוסף בבית פוטיפר מסיים בתיאור מראהו של יוסף "ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה" (לט, ו). הקוראים מניחים שמידע זה מהווה הקדמה לסיפור הבא, ותפקידו להבהיר מדוע חושקת אשת פוטיפר ביוסף. חז"ל ורש"י בעקבותיהם מבינים אחרת. לדברי רש"י שם "כיון שראה עצמו מושל התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערך אמר הקב"ה אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך אני מגרה בך את הדוב...". לא יופיו של יוסף גרם לו להסתבך שנית ולהיזרק שוב לבור, אלא מעשיו....

נשוב ונסכם. סיפור יוסף ואחיו המצוי בין סיפורי האבות לסיפור האומה מהווה עבורנו מופת לחיים של הכרה בהשגחת ה'. גיבורי הסיפור פועלים בעולם מתוך הבנה ואמונה עמוקה שה' הוא המנהל אותם. כל שליחותם ופועלם הם בבחינת "לא אתם שלחתם אתי הנה כי [אם] האלוקים".